శకుంతల

1

దుష్యంత మహారాజు "ధర్మ ప్రభువు." ఆయన ధ్యేయం తన దేశంలోని ప్రజలంతా సుఖశాంతులతో జీవించటమే.

అడవి జంతువులు అందమైనవి. కాని, వాటి సంఖ్య విపరీతంగా పెరిగిపోతే ప్రకృతికి భారం, ప్రజలకి భయం. వాటి నుంచి ప్రజలను కాపాడవలసిన బాధ్యత ప్రభువుది. దుష్యంత మహారాజు ప్రజలకి రక్షణ కల్పించడం కోసం వేట మీద తనకుండే సహజమైన కోరిక తీర్చుకోవటం కోసం, అడవికి బయలుదేరాడు. ఆయనతో బాటు ఆయన పరివారమూ బయలుదేరింది. క్రూర జంతువుల్ని చీల్చి చెండాడాడు.

దుష్యంతుడు వేటాడి, వేటాడి ఆ వేట వేగంలో తన సైనికుల్ని కూడా వదిలేసి, కొద్ది పరివారంతో ఓ నది ఒడ్డుకు చేరుకున్నాడు.

ఆ నది నీటితో సేద తీరాక, మహారాజు మనసుకు ఎంతో ఉల్లాసం కలిగింది. అరణ్యమంతా ఉద్యానవనంలా ఒప్పింది. ఎటు చూసినా పూలు, పళ్ళు, కాయలతో, పొదరిళ్ళతో కల కలలాడుతోంది ఆ ప్రాంతమంతా.

అప్పుడాయనకి స్ఫురించింది అది కణ్వ మహర్షి ఆశ్రమ ప్రాంతమని. తనతో ఉన్న కొద్ది పరివారాన్ని విశ్రాంతి తీసుకోమని చెప్పి, కణ్వ మహర్షిని దర్శించి వస్తానని బయలుదేరాడు ఒంటరిగా దుష్యంతుడు.

దుష్యంత మహారాజు వెడుతుంటే ఆ ప్రయాణానికే ఓ అర్థమున్నట్లు, ప్రకృతి సంతసించినట్టు, చెట్ల నుంచి పూలు జల జలా రాలి ఆయన శిరసు పైన పడ్డాయి. అవి అక్షతల్లా భాసించాయి. అలసట పోయింది మహారాజుకి. వినూత్నమైన శక్తి ఆయన శరీరాన్ని ఆక్రమించుకుంది. ఉత్సాహంతో ముందుకు నడుస్తుంటే, ఆశ్రమ ప్రాంతంలోని కుటీరాలు కనిపించాయి. వేద ఘోషతో ఆ ప్రదేశం మారుమోగుతోంది.

అక్కడి చెట్లు పళ్ళతో, పూలతో నిండి, భారంగా వంగి, వాటి బాధ్యత నిర్వర్తిస్తున్నట్టుగా ఉండి దుష్యంతుడికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి. అటువంటి ఉద్యానవన శోభ ఇంతవరకూ ఎక్కడా చూడలే దనిపించింది.

అలా నడుస్తున్న దుష్యంతుడి శిరసు పైన మళ్ళా పూల జల్లు, మళ్ళా పూల జల్లు - మహారాజు శిరసున మాత్రమే కాదు, ఆయన నడిచే మార్గంలో అడుగు ముందుకు పడుతుంటే, అంతకన్నా ముందే పూల వాన కురుస్తోంది. తను చక్రవర్తి అయినా, ఇంత గొప్ప, సహజమైన ఆహ్వానం ఎన్నడూ లభించ లేదు. ఇది ప్రకృతి అందిస్తున్న ఆహ్వానం! దుష్యంతుడి మనసుకి సంతోషమే కాదు, ఏదో శుభం కలగబోతున్న దనిపించింది. ఏమై ఉండవచ్చు? మహర్షి ఆశీర్వచనమా?

దుష్యంతుడు ఉత్సాహంగా ఆశ్రమం వైపు నడిచాడు. అక్కడి దృశ్యాలు ఆయన్ను తబ్బిబ్బు చేశాయి. ఏనుగుల నీడల్లో సింహాలు విశ్రాంతి తీసుకుం టున్నాయి. ఆశ్రమవాసులు విడిచిపెట్టిన భూత పిండాలు పిల్లులూ, ఎలుకలూ కలసి తింటున్నాయి. సహజ వైరాన్ని అంతరింపచేసిన మహత్తు కణ్వ మహర్షిది!

దుష్యంతుడు ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణాన్ని తిలకిస్తూ కణ్వాశ్రమంలో అడుగు పెట్టాడు.

దుష్యంతుడు మహారాజని, చక్రవర్తి అని గుర్తించడం ఎవరికైనా సులభమే. ఆ మహారాజు రూప సౌందర్యాలు, శౌర్య సాహసాలు ప్రజలందరికీ పరిచితాలే. దుష్యంతుణ్ణి అంతకు ముందు చూడకపోయినా, ఆశ్రమంలో అడుగు పెడుతుండేనే శకుంతల దుష్యంతుణ్ణి గుర్తించింది. తను విన్నదానికి, చూసిన దానికి ఒకటే తేడా. విన్నదానికన్నా మిన్నగా ఉన్నాడు. రాజఠీవి, దర్పం, రాజసం, మన్మథుణ్ణి మించిన సౌందర్యం, విశిష్టమైన వేష భూషణాలు-అతన్ని ఎంత చూసినా ఇంకా తనివి తీరనట్టే అనిపించింది శకుంతలకి.

దుష్యంత మహారాజు అడుగుపెడుతూనే మెరుపు తీగలా భాసిస్తూ, నూత్న యౌవనం సంతరించుకున్న కన్యను చూశాడు. వేయి కళ్ళతో ఆమెనే పరిశీలిం చాడు. తను చక్రవర్తి అయి ఉండి, ఆశ్రమ వాసిని అయిన కన్యను అలా వీక్షించటం అసభ్యమని కూడా అతనికి ఆ సమయంలో అనిపించలేదు. సృష్టిలో ఇలాటి కన్యామణి ఉండడమే అసంభవ మనిపించింది. ఆమెకు సంబంధించిన అనంతమైన రహస్యమేదో ఉందని మనసుకి తోచింది దుష్యంత మహారాజుకి.

వన దేవతల ఆశీర్వాదం ఈ లావణ్యవతి దర్శనభాగ్యం కోసమేనా? ఈనాడెంత సుదినం!

దుష్యంతుడు శకుంతల వంక తిరిగి, "మేము దుష్యంత మహారాజులం, పూజనీయులైన కణ్వ మహర్షి దర్శనార్థం వచ్చాం" అన్నాడు ఠీవిగా.

అతని చూపు ఆమెను విడిచిపెట్టలేదు. మహారాజు తనవైపు చూస్తున్న తీరు సిగ్గును కలిగిస్తుంటే, శకుంతల తన విషయం ముందుగా చెప్పుకోవటం మంచిదన్నట్టు తల వంచి నమ్రతగా "నేను కణ్వ మహర్షి కుమార్తెను. నన్ను శకుంతల అంటారు. నా తండ్రి సమిధలు, పండ్లు, పూలు తేవడానికి ఇప్పుడే అడవికి వెళ్ళారు. ముహూర్త కాలంలో రావచ్చు. తమరు విశ్రమించండి" అంది.

దుష్యంత మహారాజుకు అతిథి మర్యాదలు చేసి, సుఖాసీనుణ్ణి చేసింది శకుంతల.

ఆమె రూపాన్ని ఎంతసేపు చూసినా మహారాజుకి ఇంకా చూడాలనే ఉంది. తనకు కనిపించిన శుభ సూచనల పరమార్థం ఈ సౌందర్యరాశిని దర్శించటం మాత్రమే కాదేమో! ఆ మహదానందంలో ఆయన మనసు ఆమె పైన లగ్నమైంది. 'ఈమె నా భార్య అయితే, నా జీవితమే ధన్యమవుతుంది!' అనుకున్నాడు.

మహారాజు దృష్టి ఆమెలోని రాచకన్య లక్షణాల పైన కేంద్రీకృతమయింది. అంతటితో ఆగలే, ఆమె ధరించిన వస్త్రాల పైనా నిలిచాయి చూపులు. మునిపల్లెలో కన్యలు ధరించే ఆ నారచీరలు ఆమె శరీరం పైన ఎంతో కృతకంగా కనిపించాయి. ఈ కన్య పట్టుపీతాంబరాలతో, రత్నాలంకారభూషితురాలైన రాచకన్యగా చెంత ఉండుట ఊహించుకుంటేనే మహారాజు మన్మథ వివశుడయ్యాడు. ఆమెను తన బాహువుల్లోకి తీసుకోవాలనే కోరిక బలంగా కలిగింది.

కానీ, చటుక్కున గుర్తొచ్చింది ఈమె ముని కన్య అని, కణ్వ మహర్షి కూతురు అని. ఆమె పట్ల తనకు అటువంటి భావన కలగడం అధర్మం, అక్రమం!

అంతలో మెరుపులా మరో ఆలోచన వెంటపడింది. ఈమె ముని కన్య అయితే, ఈ రూప లావణ్యాలు, రాచ కన్య లక్షణాలు ఎలా సంతరించుకుంది? పైగా కణ్వ మహర్షి తపస్సంపన్నుడైన బ్రహ్మచారి.

శకుంతలను దుష్యంతుడు తదేకంగా పరిశీలిస్తుంటే, కళ్ళు వాల్చి నిలబడింది. అతనిలో ఏదో ఆందోళనను గమనించింది శకుంతల.

2

దుష్యంత మహారాజు ముఖ కవళికలు గమనించిన శకుంతల మనసు పరిపరివిధాల పోయింది. మహారాజు యెడల మర్యాదలోపమేమీ చేయలేదు కదా తను అనుకుంది ఒకసారి. రాజులకు ఆగ్రహం, అనుగ్రహం ఎప్పుడొస్తాయో తెలియదు. శకుంతల బెదురుతూ దుష్యంతుడివైపు చూసింది. దుష్యంతుడి చూపుల్లో ఏదో తీక్షత కనిపించింది.

"కణ్వ మహర్షి నిష్ఠగల బ్రహ్మచారి. అటువంటి మహర్షి నీ జనకుడు అంటుంటే ఆశ్చర్యంగా ఉంది."

దుష్యంతుడి మాటలకి శకుంతలకి నవ్వొచ్చింది. కాని, నవ్వితే మహారాజు ఆగ్రహిస్తే ఎలా అనుకుని, ఆ నవ్వుని పెదాలు దాటి రానీయకుండా జాగ్రత్త పడింది.

రాజ్యపాలన చేస్తూ, ప్రజల సమస్యలను తీర్చే రాజుకు ఇంత చిన్న విషయం ఊహకే అందకపోవడమేమిటి?

"మహర్షి నా కన్నతండ్రికాదు. పెంపుడు తండ్రి." నెమ్మదిగా అంది.

మహారాజు మనసు ఆ మాటలతో తేలికపడింది.

కుతూహలంతో వెంటనే ప్రశ్నించాడు:

"మరి నీ తల్లితండ్రు లెవరో, నీ జన్మ వృత్తాంతమేమిటో చెప్పు."

"నా జనకుడు మరొక మహర్షితో నా జన్మవృత్తాంతం చెప్పగా విన్నాను. నా తల్లి తండ్రులు మేనకా విశ్వామిత్రులు."

ఆ మాట వినగానే దుష్యంతుడి మనసులోని ఆందోళన అదృశ్యమైంది. ఉత్సాహం ద్విగుణీకృతమయింది.

తన మనసు ఆమెవైపు ఆకర్షితమవటంలో అధర్మం లేదు. ఈ కన్యను భార్యగా స్వీకరించడానికి ఏ ధర్మశాస్త్రమూ అడ్డురాదు. ఈమె అన్ని విధాల తనకు తగిన కన్య.

మహారాజు ముఖకవళికల్లో కనిపిస్తున్న మార్పు శకుంతలకు భయాన్ని కలిగించింది.

మహారాజు ఆవేశంతో గబగబా చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు.

"శకుంతలా! నీ దగ్గరకు వస్తుంటేనే దేవతలు ఆశీర్వదించిన అనుభూతి కలిగింది నాకు. నిన్ను చూడగానే నా మనసు నీపైన లగ్నమైంది. నువ్వు ముని కన్యవంటే నమ్మలేకపోయాను. నువ్వు రాచకన్యవి. నిన్ను భార్యగా స్వీకరిస్తాను.''

దుష్యంతుని మాటలకు శకుంతలలో భయం, ఆశ్చర్యం, ఆనందం సమ్మిళితమయ్యాయి. ఆమె హృదయంలో ఆశ రేకెత్తింది.

'భార్యగా స్వీకరిస్తాను' అని అతడన్నమాటలు ఆమెకు అమితానందాన్ని కలిగిస్తుంటే, ఓరకంటితో మహారాజును చూసింది.

అసమానమైన దుష్యంతుని సౌందర్యం, దృఢమైన శరీరం, చక్రవర్తి రాజఠీవి, ఆయన ధరించిన వేషం, రత్నహారాలు - ఆ మహారాజును చూస్తూ, ఆయన భార్యగా అతని కౌగిలిలో తనను తాను ఊహించుకుంటుంటే శకుంతలలో ఉత్సాహం పరవళ్ళు తొక్కింది. క్షణమాగి-

"మహారాజా, నేను స్వతంత్రురాలిని కాను. కొద్దిసేపట్లోనే మా తండ్రిగారు వస్తారు. మీ అభిమతం ఆయనకు తెలియజేస్తే..." శకుంతల మాటలు తడబడ్డాయి. చెక్కిళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి.

శకుంతల వివాహానికి సుముఖంగా ఉందని గ్రహించిన దుష్యంతుడు ఆమెను స్పృశించకుండా అరనిముషం ఆగలేకపోయాడు. మహారాజు ఆమె భుజాలపైన చేతులు వేయగానే శకుంతల ఒళ్ళు పులకరించింది. వెంటనే, ధైర్యం కూడదీసుకుంది. రెండడుగులు వెనక్కి వేసింది.

"మహారాజా! ఒక విన్నపం. మనకి వివాహం కాలేదు. మహర్షి క్రమశిక్షణలో పెరిగిన నేను అధర్మంగా ప్రవర్తించలేను."

శకుంతల మాటలు దుష్యంతుని ఆవేశానికి అడ్డుపడలేదు.

"మేము మహారాజులం. ధర్మాధర్మాలు మాకు తెలుసు. మహారాజులకు ఉచితమైన వివాహపద్ధతుల్లో గాంధర్వమొకటి. మనసు లగ్నమైన క్షణమే సుముహూర్తం. దానికి మంత్రాలతో పనిలేదు."

ఆ మాటలు పూర్తిగా అర్థం చేసుకునే లోపలే దుష్యంతుడు శకుంతలను బాహువుల్లో బంధించాడు.

ప్రథమ పరిష్వంగ ఆనందానుభూతినుంచి తేరుకొని, పర్యాలోచన చేయసాగింది శకుంతల.

హితవు చెప్పడానికి తండ్రి దగ్గర లేడు. దుష్యంతుణ్ణి కాదని కోపం తెప్పిస్తే ఏంలాభం? దుష్యంతుడు శౌర్యధైర్య సంపన్నుడు. అతని భార్యగా, రాణిగా, రాజమాతగా తనకు బంగారు భవిష్యత్తును అతను అందిస్తుంటే కాల దన్నుకోటం సమ్మతం కాలేదు. శకుంతల మనసులో ఎటూ తేల్చుకోలేక పోయింది.

ఇంత కొద్ది సమయంలో తన భవిష్యత్తుగురించి తనే నిర్ణయించుకోవలసి వచ్చినందుకు లోపల బాధగా ఉన్నా తన శక్తిని కూడదీసుకుని, దుష్యంతుని పరిష్వంగం నుంచి బయటపడింది.

"నా విన్నపం వినండి మహారాజా! నా బాగోగులు శ్రద్ధగా చూసే నా తండ్రి ఇప్పుడిక్కడలేడు. మీరు మహారాజులు. నిత్యసూతకులు. మీరు ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎవరినైనా చేపట్టవచ్చు. అందుకని నావోమనవి. మనకి పుట్టబోయే పుత్రుణ్ణి యౌవరాజ్యాధిపతిని చేస్తానంటే." శకుంతల తర్వాత ఏమీ అనలేదు. నుదుటిమీద స్వేద బిందువుల్ని తుడుచుకుంది.

మీతో గాంధర్వ వివాహానికి నేను అంగీకరిస్తానని శకుంతల అనక పూర్వమే, దుష్యంతుడు శకుంతలను బాహువుల్లోకి తీసుకుని, ఆమెను చుంబించాడు.

"శకుంతలా! నీ అభిమతం నాకర్థమైంది. పుట్టబోయే కుమారుణ్ణి యువరాజును చేస్తాను. నీ గర్భాన ఎంత గొప్ప పుత్రుడు జన్మించగలడో ఊహించగలను. నువ్వు సామాన్యురాలివా? రాజర్షి విశ్వామిత్రుడి పుత్రికవి. ఇదే నా వాగ్దానం."

దుష్యంత మహారాజుకు తనంటే ఉన్న అవధుల్లేని ప్రేమకు పరవశిస్తూ, ఆయనలోని ప్రేమపురుషుడిలో లీనమైంది మేనకా విశ్వామిత్రుల ప్రేమఫలం, కణ్వ మహాముని గారాలపట్టి శకుంతల.

3

దుష్యంత మహారాజుని, శకుంతల అందించిన ప్రణయానుభవం పరవశుణ్ణి చేసింది. దాంట్లోనుంచి తేరుకుని, శకుంతల ముఖం పరీక్షగా చూశాడు. ఆమెకు తనంటే ఉన్న విశ్వాసం, గౌరవం, భక్తి, ప్రణయం అన్నీ ఆ ముఖంలో స్పష్టంగా కనిపించాయి దుష్యంతుడికి ఆ సమయంలో.

ప్రణయ లోకంనుంచి ఈ లోకానికి రాగానే దుష్యంతుడికి తను మహారాజుననీ, తన పరివారం దగ్గరలోనే ఉందనీ, వేటకని తనతో బయలుదేరిన మరికొందరు సైనికులు అడవిలో ఉన్నారనీ వెంటనే గుర్తొచ్చింది. తను కణ్వ మహర్షి వచ్చేవరకూ ఇక్కడే ఉండి, జరిగింది ఆయనకు విన్నవించాలా అనే ఆలోచనా కలిగింది.

అంతలో, మహారాజు మనసు ఆందోళనచెందింది. శకుంతల కణ్వమహర్షి ముద్దుల కుమార్తె. గారాబంగా పెంచుకున్నాడు మహర్షి. లోకంపోకడలేమీ తెలియని అమాయకురాలు, కన్య, తండ్రిచాటు పిల్ల. గాంధర్వ వివాహంతో తండ్రి అనుమతి లేకుండా తను స్వాధీనపరుచుకున్నాడు ఆమెను.

మహర్షికి యథార్థం చెప్పి, తన ప్రవర్తన ధర్మసమ్మతమేనని ఒప్పించాలి. తను విషయం వివరించేలోపునే ఆయనకు ఆగ్రహం కలిగితే- సద్భావంతో, సదాశయంతో శకుంతలను తను చేపట్టినట్లు మహర్షిని అంగీకరింపచేయగలడా?

కణ్వమహర్షి గొప్ప తపోధనుడు, నియమపరుడు అని విన్నాడు. కానీ ఆయన స్వభావం సాత్వికమో కాదో తనకు తెలియదు. అధర్మమని ఆయన అనుకుంటే కోపగించి, శపిస్తాడేమో?

అయితే శకుంతల తెలివితేటలు, చాకచక్యం ఉన్న స్త్రీ అని విశ్వాసం కలిగింది దుష్యంతుడికి.

గాంధర్వ వివాహ విషయం శకుంతల చెప్తేనే కణ్వుడి మనసు మెత్తబడుతుంది. శకుంతల తనమీదున్న పూజ్యభావంతో తనకు మాట రానీయకుండా సమర్థించగలదు. మహర్షి రాకముందే తను బయలుదేరి వెళ్ళిపోవటం మంచిదని తోచింది మహారాజుకి.

"శకుంతలా! నాకోసం నా పరివారం ఎదురుచూస్తుంటారు. నేను త్వరగా వెళ్ళాలి. నీ తండ్రిగారికి మన వివాహ విషయం చెప్పు. నా మంత్రి పురోహితులను త్వరగా పంపి, రాచమర్యాదలతో నిన్ను నా రాజ్యానికి తీసుకువచ్చే ఏర్పాటు చేస్తాను."

మహారాజు మాటలు వింటూ దీనవదనంతో, బేలగా చూసింది శకుంతల. మహారాజు ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు.

"చూడు, మన ఎడబాటు కొద్దికాలమే." దుష్యంతుడి గొంతుదాటి మాటలు పెగిలిరావటం కష్టమైంది.

నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో చూస్తూ ఉండిపోయింది శకుంతల.

మహారాజు వెడుతుంటే శకుంతల గుమ్మంలో అలా నిలబడింది. దుష్యంతుడు అడుగు ముందుకు వేస్తున్నా ఆమె దీనమైన ముఖమే వెంటాడుతోంది అతన్ని. తనమీద సంపూర్ణ విశ్వాసంతో, మహారాజు అన్న పూజ్యభావంతో, తన కీర్తి ప్రతిష్ఠలమీద గౌరవంతో తననుతాను సమర్పించుకుంది ఈ శకుంతల. ఆమెను రాణిని చేసి, ఆమెకు పుట్టే కొడుకును యువరాజును చేస్తానని వాగ్దానం చేశాడు తను. చిన్నపిల్ల అయినా తెలివిగా, భవిష్యత్తును దృష్టిలో పెట్టుకు ఆలోచన చేసింది-తను అంగీకరించాడు-ఇప్పుడు ఆ మాట నిలబెట్టుకోవాలి.

ప్రజాభిప్రాయానికి, ప్రజాశ్రేయస్సుకి అత్యంత ప్రాధాన్య మిస్తాడు దుష్యంతుడు. ఏ రాజ్యపాలకుడి కీర్తిప్రతిష్ఠలైనా వాటిపైనే ఆధారపడి ఉంటాయి. కదా! అదే రాజధర్మమని దుష్యంతుని అభిప్రాయంకూడా.

తన మంత్రిమండలి, తన ప్రజలు శకుంతలతో తన గాంధర్వ వివాహాన్ని మన్నిస్తారా, తన నిర్ణయాన్ని ఆమోదిస్తారా? ఈ భావన కలగగానే మహాబలసంపన్నుడు, రాజ్యపాలనాదక్షుడు అని పేరొందిన దుష్యంత మహారాజు మనసు కలతచెందింది.

రాజు నిత్యనూతనుడైనా, స్త్రీ లోలుడైనా ప్రజలు, మంత్రి మండలి కొంత వరకు సహించగలరేమో కానీ, రాణిగా మహారాజు ఎవరిని చేపట్టాలి? యువరాజుగా ఎవరికి పట్టాభిషేకం చేయాలి? అనే ముఖ్య విషయాలు నిర్ణయించే అధికారం పాలకులకేకాదు, పాలితులకి కూడా ఉంది. తను ఏక పక్షంగా

నిర్ణయం తీసుకుని శకుంతలకి వాగ్దానం చేశాడు. ఆమెకు ఆశ కల్పించాడు. మాట తప్పకుండా జరిపించవలసిన బాధ్యత తనపైనే ఉంది. అమాత్య బృందానికి వివాహ విషయం సందర్భం చూసుకుని తెలియపరచాలి. ఇది ఎంత బరువైన బాధ్యతో తనకు తెలుసు. ఇది స్వయంకృతం. ఆలోచించినకొద్దీ ఈ గాంధర్వం దుష్యంతుని కళ్ళకి పెద్ద సమస్యగా కనిపించింది.

వేటకి వెళ్ళి మునికన్యను గాంధర్వ వివాహం చేసుకున్నానంటే అప హాస్యం పాలవుతాడేమో తను తన ప్రజల ముందు. భయాందోళనలు అలుము కుంటుంటే, అనాలోచితంగా నిర్ణయం తీసుకున్నానేమో అనుకుంటూ దుష్యంత మహారాజు వేగంగా నడకసాగించాడు.

తన అశక్తత అంచనా వేసుకుంటుంటే, తటుక్కున ఒక ఆలోచన మన సులో మెదిలింది. దాంతో ఎంతో ధైర్యమొచ్చింది దుష్యంతుడికి.

శకుంతల కణ్వమహర్షి గారాలపట్టి. పెంచిన ప్రేమ చాలా గొప్పది. కన్నతండ్రికంటే ఎక్కువ బాధ్యతగా పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాడు కణ్వుడు. శకుంతలమీద ఆప్యాయతతో కణ్వుడు తప్పక తన రాజ్యానికొస్తాడు. శకుంతలతో తన వివాహం ధర్మసమ్మతమేనని, శకుంతలకు తను చేసిన వాగ్దానం న్యాయ మైనదని చెప్తే?

కణ్వమహర్షి సర్వజ్ఞాని. ఆయన సౌశీల్య స్వభావాలు, తపశ్శక్తి, కీర్తి ప్రతిష్ఠలు ప్రఖ్యాతమైనవి. అవి తన ప్రజలందరికీ తెలుసు. కణ్వమహర్షి నిర్ణ యాన్నీ హితవునూ కాదని చెప్పే ధైర్యం తన రాజ్యంలో ఎవరికీ ఉండదు. ఈ భావం దుష్యంతుడికి కొండంత బలాన్నిచ్చింది.

మహర్షి శకుంతలను అత్తవారింటికి పంపుతాడు. తాను వారిని సాద రంగా ఆహ్వానిస్తాడు. అసమాన సౌందర్యరాశి శకుంతల పట్టపురాణిలా సర్వాలంకారభూషితురాలై తన చెంత నిలుస్తుంది.

ఆ మధురమైన భావం ఒక దృశ్యంలా దుష్యంతునికి కళ్ళముందు నిల్చింది. ఉత్సాహం ఉరకలు వేస్తుంటే, వేగంగా తన పరివారాన్ని చేరాడు దుష్యంత మహారాజు.

4

దుష్యంత మహారాజు శకుంతలను వీడి వెళ్ళిపోతూంటే ఏదో తెలియని ఆవేదన ఆమెను చుట్టుముట్టింది. ఎంతలో తన జీవితం మారిపోయిందో అనుకుంటూ తనను తాను పరిశీలనగా చూసుకుంది శకుంతల. కొద్ది క్షణాలక్రితం వరకూ ఆశ్రమంలో తండ్రిచాటున పెరిగిన మునికన్య, ఇప్పుడు వివాహిత! అంతేకాదు, మహారాజపత్ని. కాబోయే రాజమాత. తెలియకుండానే దుష్యంతుని స్పర్శానుభూతితో ఆమె శరీరం పులకించింది. చెక్కిళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి. కళ్ళలో కొత్త మెరుపు. తను ఒక్కసారిగా పెద్దదైపోయిందన్న భావం ఆవరించింది.

దుష్యంత మహారాజుకి తనంటే ఎంత ప్రేమః తొలి చూపులోనే తనంటే ఇష్టపడి తననే కావాలని కోరుకోవడం నిజంగా తన భాగ్యమే! మహారాజెక్కడః మునిపల్లెలో పెరుగుతున్న తనెక్కడః పైగా తనకి పుట్టబోయేకుమారుణ్ణి యువరాజును చేయాలని తను కోరితే వెంటనే అంగీకరించాడు మహారాజు. ఎంత సహృదయుడు, ఎంత ప్రేమైకమూర్తి.

ఈ విశేషాలన్నీ విజయగర్వంతో తండ్రికి చెప్పాలి. తండ్రి తలపు రాగానే శకుంతల గుండె దడదడలాడింది. ముఖాన్ని అలముకున్న స్వేదబిందువుల్ని తుడుచుకుంది. తనుచేసిన పని నిజంగా గర్వపడవలసిందేనాః లేక తెలివి తక్కువతో తప్పు చేసిందాః తండ్రి అంగీకారం లేకుండానే గాంధర్వ విధిని మహారాజును వివాహమాడింది. ఇది తండ్రిని అగౌరవపరచినట్లో, దోషం చేసినట్లో అయితేః నిజానికి కణ్వ మహర్షి ఆశీర్వచనం పొందే వివాహం చేసుకుందామనుకుంది. కాని, రాజు చాలా తొందరచేశాడు. మహారాజును కాదనే ధైర్యం ఆ నిముషంలో తనకెందుకు లేకపోయిందోః కేవలం ఆయన అధికారం, ఆయన సంపదా చూసి తను మోహపడలేదుగాః బహుశః ఆయనలోని రాజఠీవి, ఆ మన్మథరూపం, ఆ సంభాషణాచాతుర్యం, ఆ నిర్మల మనసు, తన ఎడల చూపిన అనురాగం ఇలాంటి వెన్నెన్నో తనను అనురాగబద్ధురాలిని చేశాయి. పైగా క్షత్రియులకు గాంధర్వం ఉచితమేనని, శాస్త్ర సమ్మతమేనని ఒప్పించాడు కూడా.

మహారాజు అసత్యమాడుతాడాః మాట తప్పుతాడాః శకుంతల అటూ ఇటూ ఒక్కసారి పరికించింది.

'మహారాజు మాట తప్పడు!' శకుంతల తనకు తానే ధైర్యం చెప్పుకుంటుంటే ఆమెకు తెలియకుండానే ఏదో భయం, సంశయం, ఆమె మనసుని కదలించాయి. మహారాజే మాట తప్పితే తన గతేం కాను? తన సంరక్షకుడు, తన శ్రేయోభిలాషి అయిన కణ్వమహర్షికి తెలియపరచకుండా తనకు అప్పటివరకూ తెలియని వ్యక్తిని నమ్మి సమ్మోహ ప్రభావంతో తన జీవితాన్ని తనే తీర్చిదిద్దుకుంది. తన నిర్ణయం తప్పయితే ఆ బాధ్యత తనే వహించాలి. దుష్యంత మహారాజు మాట నిలబెట్టుకోకపోయినా, కణ్వ మహర్షి కోపించినా అనుభవించవలసింది తనే! శకుంతల దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది.

ఆటుపోటులతో అల్లకల్లోలిత సముద్రంలా ఉంది మనసు. ఆ ఆందోళనతోనూ, కొద్ది క్షణాల క్రితం కలిగిన ప్రణయానుభవంతో సమ్మిళితమైన భావోద్రేకం ఆమె ముఖంలో విస్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

కణ్వమహర్షి ఆశ్రమంలో అడుగు పెడుతూనే తలవంచుకుని దీర్ఘాలోచనలో ఉన్న కుమార్తెను చూశాడు. నవ్వుతూ లేడి పిల్లలతో సమంగా గెంతుతూ ఆడుకుంటూ మెరుపు తీగలా ఆశ్రమంలో విహరించే శకుంతల దీర్ఘాలోచనపరురాలై అలా తల వంచి కూర్చోటం మహర్షికి కొత్తగా, వింతగా కనిపించింది.

మహర్షి అడుగులు ముందుకు పడుతుంటే తండ్రి రాకను గమనించిన శకుంతల తత్తరపాటుతో లేచి తండ్రిచేతిలో కందమూల ఫలాలు చాలా యాంత్రికంగా అందుకుంది. శకుంతలను అపాదమస్తకం గమనించాడు కణ్వుడు. ముఖంలో వింత కాంతి, నడకలో ఏదో నెమ్మది, చూపుల్లో ఏదో బెదురు. ఏదో కొత్త మార్పు కనిపించింది శకుంతలలో. అమాయకంగా, బేలగా ఉన్న చిన్న పిల్లలా లేదు శకుంతల ఆయన కళ్ళకు. ఈ మార్పు స్వల్పమైంది కాదు. కానీ తను అడివికి వెళ్ళి వచ్చే లోపల జరిగిన ఈ బృహత్తరమైన మార్పును గూర్చి ఆమెను ప్రశ్నించి ఆమెచేత చెప్పించడం తగదనిపించింది కణ్వమహర్షికి. నిలదీసి ప్రశ్నించే కఠినమైన స్వభావం కాదు తనది. కణ్వమహర్షి ఒక్కసారి పరిసరాలు పరికించాడు. సిగ్గుతో, భయంతో ఒకమూల దాగిన శకుంతలను చూశాడు.

ఈమె భూత భవిష్యత్ వర్తమానాలు తనకే అవగాహన కావాలి అనుకుంటూ కణ్వుడు ధ్యాన నిమగ్నుడయ్యాడు. కణ్వుడి దివ్యదృష్టికి అంతా క్షణంలో తేటతెల్లమైంది.

"తల్లీ! మహారాజు చెప్పిన మాట సత్యం. రాజులకు గాంధర్వం శాస్త్ర సమ్మతమే!"

శకుంతల ఉలిక్కిపడింది. తండ్రికి విషయం తెలిసిపోయింది.

"నీవు గర్భవతివి. నీ గర్భాన అసమాన బలతేజోవంతుడై, కీర్తి ప్రతిష్ఠలతో విలసిల్లే చక్రవర్తి జన్మిస్తాడు తల్లీ!" కణ్వుడు మహదానందంతో శకుంతల శిరసు నిమిరాడు.

శకుంతల ఉత్సాహంగా ఊపిరి పీల్చుకుంది.

"నువ్వు విచారించాల్సిన పనిలేదు. నీకు తగిన వరుణ్ణి ఎన్నుకున్నావు. అది నీ అదృష్టం. వేటకని వచ్చిన దుష్యంత మహారాజు వెతుక్కుంటూ వచ్చి నిన్ను చేపట్టడంతో నీ జన్మ ధన్యమైంది!" మహర్షి కళ్ళలో ఆనందబాష్పాలు నిండాయి.

శకుంతల గర్భ సంరక్షణ విధులు నిర్వహించే బాధ్యత ఆశ్రమ పుణ్య స్త్రీలకు అప్పగించాడు కణ్వమహర్షి.

శకుంతలకు పట్టరాని సంతోషం కలిగింది. ఆమె భయాందోళనలు మటుమాయమయ్యాయి. ఆశ్రమంలో అందరూ ఎంతో ఆప్యాయతతో, గారాబంతో ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధతో తనకు పరిచర్యలు చేస్తుంటే తన జీవితమే కొత్త మలుపు తిరిగిం దనిపించింది శకుంతలకి. మునికన్యలా కాక, మహారాజు పత్నిగా తనను మన్నిస్తుంటే ఆ అనుభూతి మనసుని గిలిగింతలు పెట్టింది.

తన శరీరం తనకే కొత్తగా కనిపిస్తోంది. శరీరంలో ప్రతి కదలిక చిత్రమైన అనుభూతి నిస్తోంది. దుష్యంత మహారాజుతో గడిపిన మధురక్షణాలు మళ్ళీ మళ్ళీ తల్చుకుని మైమరుస్తోంది శకుంతల.

తనకు పుట్టబోయే కుమారుడిలో చక్రవర్తి దుష్యంతుని రూపురేఖలు ఊహించుకుంటుంటే శకుంతల కళ్ళలో శరజ్జ్యోత్స్నలు వెల్లివిరిశాయి.

5

గర్భ సంరక్షణ నిమిత్తం కణ్వ మహర్షి ఆశ్రమ స్త్రీలకు ఆజ్ఞాపించిన కార్యక్రమం పూర్తి అయిన తరువాత నవమాసాలు గడిచాయి. అయినా శకుంతలను చూస్తుంటే ప్రసవ సమయ మాసన్నమైనట్లే అనిపించలేదు ఆశ్రమంలో ఎవరికీ. అనుభవజ్ఞులైన ఆశ్రమ స్త్రీలు శకుంతలను కని పెట్టుకునే ఉన్నారు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. రోజులు మాసాలవుతున్నాయి. శకుంతల స్థితి ప్రకృతి విరుద్ధంగా కనిపించి, అక్కడి వారందరికీ భయాందోళనలు కలిగించింది.

కణ్వమహర్షి విశ్రాంతిగా ఉన్న సమయం చూసి, ఆశ్రమ స్త్రీలు తమ సందేహాన్ని వెలిబుచ్చారు ఆయనకు.

మహర్షి వారి మాట ఆలకించి, చిరునవ్వు నవ్వాడు. "శకుంతలకి సామాన్య మానవ ధర్మాలు వర్తించవు. అప్సరోభామిని మేనక ఈమె తల్లి. తపోధనుడు విశ్వామిత్రుడు ఈమె తండ్రి. దైవనిర్ణయం ప్రకారం శకుంతల ప్రసవం జరుగుతుంది. వేచి ఉండటమే మన కర్తవ్యం" అంటూ ధైర్యం చెప్పాడు.

వారి పాదాలకు నమస్కరించి సెలవు తీసుకున్నారు వచ్చినవారంతా.

శకుంతల వాళ్ళందరికీ మునుపటి కంటే మిన్నగా కన్నబిడ్డలా అయిపోయింది ఆమె ప్రతి కదలికా వారి దృష్టినుంచి తప్పించుకోలేకపోతోంది. కాల గమనం వారి దృష్టిలో లేదు.

మూడు వసంతాలు గడిచాయి. ఓ శుభసమయాన శకుంతల ప్రసవించింది. ఆ శిశువు జననం అందరికీ ఆహ్లాదమే - అందరికీ ఆశ్చర్యమే! ఆ శిశువు ఆక్రందన ఒక ఆజ్ఞలాగా ఆశ్రమవాసులు ఆలకించి, భయంతో చుట్టూ చేరేవారు.

ఆ పసికందు ఉదయభానుడిలా ఉన్నాడంటే కూడా, అది ఆ పసికందు గురించి పూర్తిగా వర్ణించనట్టే!

శకుంతల మనసు ఆనందంతో నిండిపోయింది. తను ఇంతకుముందు ఎందరో శిశువుల్ని చూసింది. కానీ తన గర్భాన జన్మించిన ఈ పసికందు అందరికంటే గొప్పగా, ఏదో ప్రత్యేకతతో కనిపిస్తున్నాడు తన కళ్ళకు.

శకుంతల పొత్తిళ్ళలో ఉన్న పసిగుడ్డును చూసింది. తను తల్లి కనుక తన కీ భావన కలుగుతోందా? - మళ్ళీమళ్ళీ అలాగే చూస్తూ, గుండెలకి హత్తుకుంది.

ఆశ్రమవాసులు పసిగుడ్డును అనుక్షణం కనిపెట్టుకొని ఉండటం, కొద్దిగా గొంతు విప్పితే చాలు, భయంతో పరుగుపరుగున వచ్చి లాలించటం చూస్తుంటే శకుంతలకి ఆశ్చర్యంగా ఉంది. తన తండ్రి కణ్వ మహామునికి తనంటే అనంతమైన అనురాగముంది. ఆయన తపస్సామ్రాజ్యాధిపతి. ఆ మహర్షి ఆశీర్వచన ఫలమే ఇది. శకుంతల కళ్ళలో తిరిగిన ఆనందబాష్పాలను ఒత్తుకుంది.

పసిబిడ్డకు భరతుడు అని నామకరణం చేశాడు కణ్వముని.

దినదినప్రవర్ధమాను డవుతూ భరతుడు ఆ ఆశ్రమవాసులకి కంటి వెలుగయ్యాడు. అక్కడి క్రూరజంతువులు కూడా భరతుడిపైన భక్తిని, గౌరవాన్ని చూపించటం మరీ ఆశ్చర్యకరమైంది.

శిశువైన భరతుడు బాలు డయ్యాడు. తల్లి, దాదులు ఇచ్చే రక్షణ వదిలేశాడు. సింహపు పిల్లల చెవులుపిండి ఈడ్చుకువస్తుంటే దగ్గరే ఉన్న తల్లిసింహం చూస్తూ ఊరుకుంటోంది. ఏనుగుల తొండాలు గడ్డిపోచల్లా మెలివేస్తుంటే, అవి కిక్కురుమనటంలేదు. బహుశః అది భరతుడితో స్నేహమో, లేకపోతే, భరతుడి ఆధిపత్యాన్ని గౌరవించడమో అయి ఉంటుంది. క్రూరజంతువులతో ఆటలాడుకునే బాలుణ్ణి చూసి, భయాందోళనలతో శకుంతల, ఆశ్రమవాసులు కణ్వమునికి తెలియపరిచారు. కణ్వమహర్షి ఉదాసీనత ఎవరికీ అర్థం కాలేదు.

కుమారుణ్ణి చూసి అనుక్షణం మురిసిపోయేది శకుంతల. తన జన్మ ధన్యమైంది. ఈ భరతుడు రాజ్యాధిపతి అవుతాడు. వంశకర్త అవుతాడు. సువిశాల దేశ నిర్మాత అవుతాడు. దేశం,రాజ్యం,చక్రవర్తి అనే భావన రాగానే శకుంతల కళ్ళముందు దుష్యంతుడు నిల్చాడు. తన ప్రియుడు, భర్త అయిన దుష్యంతుణ్ణి మరిపించాడు ఈ బాలుడు. తన కాలాన్నీ, తన ఆలోచనల్నీ అన్నిటినీ ఇంత వరకు ఈ బాలుడే కొల్లగొన్నాడు. భార్యగా తన బాధ్యతలే విస్మరించిందా తను? తన భర్త ప్రేమ తనకి ముఖ్యం. అంతేకాదు, ఈ భరతుడి ప్రజ్ఞా విశేషాలు తండ్రి అయిన దుష్యంత మహారాజు తిలకించి ఆనందిస్తే తన జన్మ ధన్యంకాదా? గాంధర్వ వివాహఫలితంగా జన్మించిన ఈ భరతుణ్ణి యువరాజుగా ప్రకటిస్తే తన జన్మ తరించదా? మహారాజుకీ, ఆయన ప్రజలకీ కూడా ఆ మహద్భాగ్యం

కలిగించిన తృప్తి తనకు వద్దా? శకుంతల మనసు భావవీచికల్లో తేలిపోయింది. ఆనందంతో బాటు దుష్యంత మహారాజు సాంగత్యసుఖం స్మరణకు రాగానే మనసు పరవశించింది.

ఆలోచనాసముద్రంలో అల్లల్లాడుతున్న శకుంతలని దయానిధి అయిన కణ్వమహర్షి గమనించాడు. ఎప్పుడూ తప్పు చేయని కణ్వమహర్షికి, ఆ నిముషం ఏదో తప్పు చేస్తున్నానా అనే భావం మనసులో కదిలింది.

స్త్రీకి భర్త సాంగత్యమే ధర్మం, సహజం. తను ప్రేమతో పెంచిన శకుంతలకి ప్రస్తుతం అది దూరమైందే! ఇంతవరకు ఆ విషయంపైన తనకు ధ్యాసపోలేదు. భరతుని బాల్యచేష్టల్లో, ఆటపాటల్లో మునిగి తృప్తి చెందిన శకుంతల తనకు మరో ఆలోచన రానీయలేదు. శకుంతల, భరతుడు తన ఆశ్రమానికి సహజమైన శోభ అనే తలంపు కలిగింది ఇంతవరకు. కానీ, అది ప్రకృతి ధర్మం కాదనిపించింది కణ్వుడి మనసుకి.

ఆ విషయల అతి సున్నితంగా శకుంతలకు చెప్పి, భర్త దగ్గరకు ఆమెను పంపే ఏర్పాట్లు చేయదలచాడు కణ్వుడు.

శకుంతల మనసు పరిపరివిధాలా పోయింది ఆ విషయం వినగానే. ఎంత కాలమైంది తను దుష్యంతమహారాజును చూసి! అన్నిటికీ మించి తన భరతుడు యువరాజు కావటం తను చూడాలని కోరుకుంటున్నదే. దుష్యంత మహారాజును తను చేరబోతున్నదనే భావం శకుంతలకి కొండంత ధైర్యాన్ని చేకూర్చింది.

బాల దుష్యంతుడిలా కనిపిస్తున్న భరతుణ్ణి చూస్తూ కూర్చుంది శకుంతల.

6

ఏనాటినుంచో సంయమనం అలవడిన కణ్వమహర్షి మనసుకి ఆనాడెందుకో కలవరపాటు కలిగింది. శకుంతల, భరతుడు తన ఆశ్రమాన్ని వదిలి వెళుతున్నారనే భావం నిర్వికారమైన మహర్షి అంతరంగంలో క్రొత్త అనుభూతిని రేకెత్తించింది. అది సుఖమో, దుఃఖమో మహర్షికే తెలియని స్థితి.

మహర్షి కళ్ళకి మాలినీ నదీతీరం సాక్షాత్కరించింది. శకుంతాల చేత సంరక్షణ పొందిన ఆ పసిబిడ్డని తెచ్చుకున్నాక, తానే ఆ పిల్లకు తల్లీ, తండ్రీ, సంరక్షకుడూ, గురువూ అయ్యాడు ఇంతవరకు. శకుంతల గాంధర్వ వివాహం చేసుకుందని తెలిసినప్పుడు, ఆమె కుమారుడు సర్వదమనుడు ముద్దుగా తన ఆశ్రమంలో ఆడుకుంటున్నప్పుడు తన మనసు ఆనందంతో నిండిపోలేదూ?

ఒక సమయంలో ఈ మమతానుబంధాలకు కట్టుబడిపోతానేమోనని భయ పడ్డాడు కూడా. మహర్షి కళ్ళు చెమర్చాయి. పెంచిన ప్రేమ ఇంత బలమైందా?

దుష్యంత మహారాజును చేరే సమయం ఆసన్నమవుతున్నకొద్దీ కణ్వా శ్రమంలో తను గడిపిన జీవిత విశేషాలు దొంతరలు దొంతరలుగా శకుంతల మనసుని ఆక్రమించాయి. తను పెంచిన చెట్లు విరగబూసి కనిపిస్తున్నాయి. ఎదురుగా, తను లాలించిన పక్షులు కిలకిలా రావాలు చేస్తున్నాయి చెవుల విందుగా. ఆశ్రమంలో తను అందరి దగ్గర నుంచి పొందిన అన్నిఅప్యాయతలనూ వదులుకుని అందరికీ దూరమైపోతుందా? అప్రయత్నంగా శకుంతల కళ్ళలో నీళ్ళు నిలిచాయి.

ఆరోజే ప్రయాణం. ఆశ్రమ ముత్తైదువలు ఆశీర్వదించి మంగళాక్షతలు చల్లారు. శకుంతల తండ్రిని సమీపించింది. గంభీర సముద్రంలా ఉన్న కణ్వు నికి పాదాభివందనం చేస్తుంటే ఆగని కన్నీళ్ళు జలజలా పాదాలపైన పడ్డాయి. కణ్వుడు శకుంతలను లేవనెత్తి శిరసు నిమిరాడు.

తపోధనులైన మహర్షి శిష్యులు వెంటరాగా, శకుంతల కుమారుడి చేయి పట్టుకుని వేగంగా ముందుకు నడిచింది. దుష్యంత రాజపత్నిగా అక్కడ అడుగుపెడుతున్నాననే తలంపు ఆమెకు ఆనందోత్సాహాలను కలిగించింది.

రాజభవనం చేరిన శకుంతల గుండెలు వేగంగా కొట్టుకున్నాయి. ఎదురుగా సింహాసనంలో రాజఠీవితో ప్రకాశిస్తున్న మహారాజు కనిపించాడు. కన్నార్ప కుండా చూస్తోంది అలానే నిలబడి.

అది నిండు సభ. మంత్రి, సామంత, పురోహిత, పౌరజన పరివారంతో కిక్కిరిసి ఉంది. ఒక్కసారి సభను కలయజూసి దుష్యంతుని వైపు చూపు నిలిపింది శకుంతల.

ఆనందోత్సాహాలతో ఆస్థానంలో అడుగుపెట్టిన శకుంతల క్షణం నివ్వెర పోయింది. మహారాజు తనకు ఎదురొచ్చి ఆహ్వానిస్తాడని కొండంత ఆశతో ఉన్న ఆమెకు తీరని నిరాశ ఎదురైంది. మహారాజు తనవంకే చూడకపోవడం ఎంతో అవమానంగా తోచింది.

అలాగే నిలబడింది శకుంతల. తనను నిజంగా గుర్తించలేదా, లేక రాజకార్య నిర్వహణలో మరచిపోయాడా? పెదాలపై చిన్న నవ్వు నిల్చింది. గాంధర్వ వివాహం చేసుకున్న భర్త మరచిపోవడమా?

మహారాజు మరిచిపోతే తనే గుర్తు చేస్తుంది. నవప్రియులైన రాజులు ఇలాగే ఉంటారేమో? ఆశ్రమంలో పెరిగిన మునికన్యగా తనకు లోకానుభవం చాలా తక్కువ. శకుంతల మనసుకి ధైర్యం చెప్పుకుంది.

సింహాసనంపై నుంచి దుష్యతుండు ఒక్కసారి ఇటు చూశాడు. ఆ చూపుల్లో తీక్షత, నిర్లక్ష్యం శకుంతలను కదిలించాయి. సభ అంతా తననే చూస్తున్నారని పించింది.

ఇక ఆలస్యం పనికి రాదనిపించింది శకుంతలకి. జరిగిన విషయాన్ని అందరి ముందూ చెప్పాల్సిందే! మార్గాంతరం లేదు.

అందరూ ఆశ్చర్యంతో, ఆందోళనతో ఆమె మాటలు వింటున్నారు. దుష్యంతుడు భ్రుకుటి ముడిచాడు. ఆశ్రమం నుంచి వచ్చి, ఒకణ్ణి వెంటబెట్టు కుని 'ఇతడు నీ కుమారుడు, నేను నీ భార్యను' అంటూంటే శ్రద్ధగా ఆలకిస్తున్న వారంతా తనను గురించి ఏమనుకుంటారు? వాళ్ళందరికీ తనేం సమాధానం చెప్తాడు? ధర్మప్రభువుగా పేరుపడిన తాను ఒక్కసారిగా ప్రజల ప్రేమాభి మానాలు పోగొట్టుకుని దిగజారిపోలేడు. దుష్యంత మహారాజు ఒక నవ్వు నవ్వాడు. శకుంతల అతనివైపు చూసింది.

"నీ వెవరో నాకు తెలియదు. అనుచితాలు పలుకక సభను వదిలిపో!"

గంభీరంగా ధ్వనించింది మహారాజు గొంతు.

ఇంతవరకు దాచుకున్న శకుంతల కన్నీరు ఆగలేదు. క్షణంలో తేరుకుంది.

ఈ ఓటమి తను అంగీకరించదు. తిరిగి కణ్వాశ్రమంలో అడుగుపెట్టదు. ధైర్యం, సాహసం శకుంతలపక్షాన చేరాయి.

"మహారాజా! ధర్మప్రభువుకి ధర్మాలు చెప్పడం నాకు తగదు. ఈ కొడుకు నీ ప్రతిబింబం. ఈ సభలోని వారందరినీ ఈ బాలుణ్ణి చూడమను మరొక్కసారి. నన్ను కేవలం అబలలా అంచనావేయకు. ఆనాటి మన గాంధర్వం మన ఇద్దరికే కాని ఎవరికీ తెలియదనుకుంటున్నావా?"

శకుంతల గొంతు హెచ్చరించింది. కళ్ళు అగ్నిజ్వాలల్లా కనిపిస్తున్నాయి.

"నేనెవరనుకుంటున్నావ్? మహర్షి విశ్వామిత్రుడికీ, దేవకాంత మేనకకీ జన్మించినదాన్ని. అసత్యాలు పలుకుతానా? ఈ పంచభూతాలూ, అంతరాత్మ - ఇవేవీ సాక్ష్యాలు కావనుకుంటున్నావా?"

శకుంతల క్షణం ఆగింది.

ఆమె నిజమే చెప్తోందనే భావం సభవారి మనసులకి తోస్తోంది. అయినా తమ ప్రభువు అసత్యం పలుకుతాడా? అదీ వాళ్ళ మనసుకి అర్థం కావడంలేదు.

అంతా తనకేసి చూస్తున్నట్టు గమనించాడు దుష్యంతుడు.

"మహారాజును నే నేమిటి, మునికన్యవు నీ వేమిటి? ఈ కుమారు డేమిటి? అధిక ప్రసంగం ఆపి, తక్షణం సభ వదిలి వెళ్ళిపో!"

దుష్యంతుడి గొంతు మారుమ్రోగింది సభంతా.

శకుంతల నిశ్చలంగా నిలబడే ఉంది. కొన్ని క్షణాలు గడిచాయి. భరతుని చేయిపట్టుకుని గబగబా ముందుకువచ్చి "ఈ కుమారుణ్ణి కౌగిలించుకో. ప్రజలకి భయపడి అసత్యమాడినా ప్రకృతి ధర్మాన్ని దాచలేవు కదా? భార్యను తన భార్య కాదని, కుమారుణ్ణి తన కుమారుడు కాదని పల్కేవా రెవరికైనా ఇహపరాలుండవు తెలుసా?"

శకుంతల ఆవేశంతో ఊగిపోతోంది. భరతుడు తల్లిపక్కన నిలబడి మహారాజును, ప్రజలను, తల్లిని మార్చి మార్చి చూస్తున్నాడు.

శకుంతల అందరివంకా చూసింది. ఎవరూ నోరు విప్పి ఒక్క మాట పలకరేమి?

మళ్ళా సభవంక చూసింది. అంతా నిశ్శబ్దం.

ధర్మానికీ, సత్యానికీ స్థానమే లేకపోతే ఇక ఈ ఆస్థానంలో ఒక్క నిముషం తను నిలబడదు. దుష్యంత మహారాజును ఒక్కసారి చూసి భరతుడి చేయి పట్టుకుని ముందుకు అడుగువేయబోయింది శకుంతల.

ఆకాశం దద్దరిల్లింది. వింత కాంతి ఆ ప్రాంతమంతా వ్యాపించింది.

అక్కడున్న అందరూ నభోవీథికేసి తల తిప్పారు.

ఆశ్చర్యం, మహదాశ్చర్యం!!

ఆకాశవాణి పలుకులు అందరికీ వినవచ్చాయి.

''శకుంతల సత్యం పలికింది. శకుంతల సత్యమే పలికింది!''

సభంతా ఆనంద తరంగాల్లో తేలియాడింది.

దుష్యంతుడి ముఖం వికసించింది. శకుంతల వంకా, భరతుడి వంకా కన్నార్పకుండా చూశాడు. సభవంక తిరిగి చేతులు జోడించాడు.

''గాంధర్వ వివాహం ఆమెకూ నాకే తెలుసు. మీనుంచి వచ్చే అపవాదానికి వెరిదాను. పాలితుల ఆమోదం, సదభిప్రాయం నాకు ముఖ్యమైనవి.''

ఆ తర్వాత దుష్యంతుడి పలుకులు ఎవరూ వినలేదు.

కరతాళ ధ్వనులతో మారుమ్రోగింది. దుష్యంత మహారాజుకీ, శకుంతలా దేవికీ, భరతుడికీ సభలో అందరూ ఏకగ్రీవంగా జేజేలు పల్కారు. *

(ఆధారం : కవిత్రయంవారి శ్రీమదాంధ్రమహాభారతం :
ఆదిపర్వం : చతుర్థాశ్వాసం)

(ప్రచురణ : ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక;
2-12-1987 నుండి 6-1-1988 వరకు)